

Nr 285.

Av herr **Linderot**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

Allt mer börjar den uppfattningen vinna stadga, att trettiotalets jordbrukspolitik icke blott var kortsynt utan också, sett i ett större perspektiv, direkt motverkade det utsagda syftet att trygga existensbetingelserna för jordbrukets utövare i allmänhet. Den jordbrukspolitik, som statsmakterna äro hänvisade att föra under själva kriget, är dock bunden av trettiotalets, och en verkligt genomgripande förändring ifrågasattes icke från något håll så länge kriget pågår och de av kriget skapade förhållandena bestå. Även jag utgår från detta tvångsläge vid bedömandet av jordbrukspolitik.

Ett karakteristiskt drag i trettiotalets jordbrukspolitik var att densamma främst understödde storjordbruket och att detta stöd ofta gavs på småjordbrukets bekostnad. När man exempelvis i prisstödjande syfte sökte nedbringa produktionen av animalieprodukter genom att öka priserna på fodermedel skadade detta utan tvivel småjordbruket. Det är lika tydligt, att skillnaden i fråga om räntabilitet mellan storjordbruket å den ena sidan och småjordbruket å den andra ökade under trettiotalet. Det stora flertalet av Sveriges jordbrukare har kunnat hålla sig kvar vid jordbruket endast genom en omänskligt lång arbetstid samt genom utnyttjandet av kvinnornas och barnens arbetskraft.

En jordbrukspolitik på lång sikt måste uppställa som riktpunkt kravet att trygga existens- och produktionsbetingelserna för det stora flertalet av Sveriges bönder. Detta problem kan inte lösas enbart genom förbättrade priser. Hur viktig än prissättningen må vara, är det uppenbart att det stora problemet blir att tillgodogöra hela jordbruket agrikulturens rön och teknikens alla framsteg. Detta är omöjligt utan planmässiga åtgärder för att underlätta mekanisering, rationalisering och kooperativ samverkan bland det överväldigande flertalet av bönderna. Denna fråga kan emellertid inte nu ges en verklig lösning, även om de åtgärder som genomföras under kriget icke få stå i motsättning till sådana långsiktiga strävanden.

I vår bedömning av jordbrukspolitik under krigsåren ha vi tagit hänsyn till att landet måste erhålla maximum av livsmedel, och dessa livsmedel måste i huvudsak levereras från det svenska jordbruket. För att åstadkomma detta måste jordbruket vara lönsamt, och detta har ett betydelsefullt samband med den ersättning bönderna få för sina produkter. Det lönar sig sålunda icke att förebrå jordbrukarna för att de icke producera fläsk, om de faktiskt förlora på produktionen. Lika litet lönar det sig att

förebrå jordbrukarna för att de övergå från en mindre lönsam odling till en annan mera lönande.

Därjämte kan arbetareklassen inte vara motståndare till att jordbrukarna erhålla skälig ersättning för sitt arbete.

I de undersökningar angående jordbrukets kontanta inkomster och utgifter 1938—1941, vilka refereras i bilaga 2 till Kungl. Maj:ts proposition nr 246, anförs även uppgifter angående förändringarna i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter från år 1938 till år 1941 inom olika geografiska områden och inom olika storleksgrupper av jordbruk. Härav framgår, att för riket som helhet endast inom den lägsta storleksgruppen, omfattande jordbruk med 2—5 hektar åkerareal, *ökningen av de kontanta inkomsterna under den undersökta tidsperioden understigit ökningen av de kontanta utgifterna*. Grupperingen efter geografisk belägenhet visar dessutom, att *för samtliga storleksgrupper inom norra Sverige ett dylikt utgiftsöverskott uppstått*.

För jordbruket som helhet har emellertid ökningen av de kontanta inkomsterna under perioden 1938—1941 försiggått snabbare än ökningen av de kontanta utgifterna, varjämte likaledes för jordbruket som helhet inkomstindex för produktionsåret 1942/43 beräknas ligga högre än kostnadsindex. Det synes oss därför än mer orimligt att en dylik miserabel undantagsställning för stora grupper av jordbruk i landet upprätthålles. Inom ramen för de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område borde åtgärder kunna vidtagas, som upphäva denna sämre ställning för jordbruk med snabbare utgiftsökning än inkomstökning. Såväl jordbrukskommittén som livsmedelskommissionen och departementschefen har i föreliggande proposition hävdad nödvändigheten av största möjliga hjälp till de mindre jordbruken. De föreslagna åtgärderna synas oss emellertid otillräckliga. Med hänsyn till den speciella karaktären av ifrågavarande jordbruk kunna följande åtgärder bidra till förbättring av de mindre jordbrukens ekonomiska läge på kort sikt:

Den i propositionen föreslagna *differentieringen av producentbidragen för mjölk* innebär givetvis ett steg i den av oss önskade riktningen. Tillskottet till de mindre leverantörernas inkomster av denna anordning synes dock bli av liten storleksordning. Det förefaller därför skäligt, att den besparing uppgående till 12,3 miljoner kronor per år, som förväntas av den föreslagna omläggningen av producentbidragen, i sin helhet användes för ytterligare förbättring av bidragen till de mindre producenterna, förslagsvis genom höjning av bidraget för grundkvantiteten invägd mjölk per månad så långt denna summa förslår. Till lokal differentiering skulle då behöva anvisas ett tillskottsbelopp om 12,3 milj. kr.

Inom livsmedelskommissionen synes ha diskuterats införandet av producentbidrag jämväl å fläsk, eventuellt i förening med slaktavgift. Under hän-

visning till de »olägenheter», som anses följa med ett producentbidrag å fläsk, har emellertid något förslag i denna fråga ej framlagts. Motiveringen synes oss ej tillräcklig för att man bör underlåta att också på denna väg söka åstadkomma en förbättring av de mindre jordbrukens ekonomiska villkor. Detta kunde ske exempelvis genom införande av en slaktavgift. Exempelvis 2 öre per kilogram slaktvikt skulle vid en marknadsslakt av 50 000 ton ge 25 milj. kr. Summan skulle fördelas bland slaktdjursproducenterna i form av *differentierade producentbidrag för fläsk*. Genom en gradering av bidragen, varvid större bidrag utginge per kilogram slaktvikt för en totalproduktion per år understigande 200 kg svinkött än för de till nästa hundratal hörande kg o. s. v., samt om en slaktviktspärr sattes exempelvis vid 500 kg årsproduktion, skulle de mindre producenterna tillföras ett inkomsttillskott, som kunde regleras i efterskott per år.

Även för *brödsädesproduktionen* borde differentierade producentbidrag införas, exempelvis genom återupptagande av de tidigare utgående arealtilläggen och deras bestämning på lämpligt sätt.

Förutom dessa typer av differentierade producentbidrag, vilka tillsammans skulle ge de mindre jordbrukarna ett avsevärt bättre stöd än ensamt de föreslagna producentbidragen för mjölk, borde en höjning av de generella bidragen till stöd för det *norrländska jordbruket* ske. Dessa medel borde ställas till hushållningssällskapens förfogande för användning för produktionsfrämjande åtgärder av olika slag. En höjning av det föreslagna anslaget om 900 000 kronor till förslagsvis 10 milj. kr skulle säkert ge en god framtida förräntning.

Ingen av de föreslagna åtgärderna bryter huvudlinjen i regeringens förslag om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Utan en mera ingående motivering föreslår jag därför,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition måtte godkänna densamma med den förändringen,

att de 12,3 miljoner kronor som föreslås bli inbesparade genom den föreslagna omläggningen av producentbidragen användas för ytterligare förbättring av bidragen till de mindre mjölkproducenterna och att till lokal prisdifferentiering anvisas ett tillskottsbelopp om 12,3 miljoner kronor,

att viss slaktdjursavgift återigen liksom tidigare uttages, vilka medel användas för fördelning av differentierade producentbidrag för fläsk,

att tidigare utgående arealtillägg för mindre brödsädesodlare återupptages, samt

att till särskilt understöd för jordbruket i Norrland m. m. anvisas tio miljoner kronor.

Stockholm i maj 1943.

Sven Linderot.